

A Comparative Study on the Assessment of Future Pecuniary Losses Arising from Personal Injuries in English and Iranian Law

Zeinab Tari*

Ph.D. Graduate, Department of Private Law, Faculty
of Law, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Received: 22/Feb/2025

Extended Abstract

This study explores the legal and financial mechanisms used in the calculation and compensation of future damages in cases of personal injury and death, with a particular focus on the use of the *Ogden Tables* in the United Kingdom and their comparison with the Iranian legal system. The paper is divided into two major parts: (1) lump-sum compensation using actuarial tools such as the Ogden Tables, and (2) periodic payments as an alternative to lump-sum awards. The research highlights the advantages, disadvantages, and legal framework governing each method and evaluates the adaptability of these mechanisms within the Iranian context.

Accepted: 12/AMay/2025

2476- ISSN: 2345-3583

eISSN:

* Corresponding Author: zeinab.tari1367@gmail.com

How to Cite: Tari, Z. (2025). A Comparative Study on the Assessment of Future Pecuniary Losses Arising from Personal Injuries in English and Iranian Law. *Private Law Research*, 13 (50), 117 - 154. 10.22054/jplr.2025.84476.2908

1. Lump-Sum Compensation and the Ogden Tables

In the UK, accurate estimation of future losses in personal injury and fatal accident cases is often conducted using the *Ogden Tables*. These tables, first published in 1999 and later approved by the House of Lords in *Wells v Wells*, serve as a standardized tool for calculating the present value of future financial losses such as lost income, medical expenses, and care costs.

The Ogden Tables incorporate multiple factors to produce actuarially sound multipliers that convert anticipated annual losses into a single present-day value. These factors include:

- **Discount Rate:** A key determinant that reflects the anticipated rate of return on invested compensation. A lower discount rate (e.g., -0.25%) leads to a higher multiplier and consequently a larger compensation amount.
- **Mortality and Life Expectancy:** Derived from official statistics, this factor increases the multiplier for younger claimants due to longer expected benefit periods.
- **Timing of Payment:** The choice between immediate and deferred compensation (e.g., beginning at retirement age) significantly affects the calculation.

Despite economic variables such as inflation not directly influencing the multipliers, adjustments to the discount rate by the government aim to indirectly account for economic trends.

2. Application of Probabilistic Adjustments (Ogden Tables A to D)

When future losses are subject to significant uncertainty, such as in cases of severe disability, the Ogden Tables A to D are used in conjunction with the primary tables. These adjustments factor in the

likelihood of events such as premature death, unemployment, and partial or total inability to return to work.

For instance, in estimating future lost earnings, variables like the claimant's age, gender, education, pre- and post-injury employment status, and residual earning capacity are analyzed. The process involves applying probabilistic reduction factors (from Tables A–D) to base multipliers (from the primary Ogden Tables).

An illustrative example in the paper details the case of a 35-year-old woman who suffered a disability. Using the tables, her pre-injury and post-injury earning capacities were assessed and compared, leading to a calculated future loss of income of £648,350.

3. Structured or Periodic Payments

Under the Damages Act 1996 and the Damages (Variation of Periodical Payments) Order 2005, UK courts are empowered—and in certain cases obliged—to order periodic payments instead of lump sums. This system allows for greater financial security and adaptability for the injured party, particularly in long-term or life-long injury cases.

Advantages of Periodic Payments

1. **Lifetime Coverage:** Unlike lump-sum payments, periodic payments provide ongoing financial support throughout the claimant's life.
2. **Tax Efficiency:** While both methods are tax-exempt, periodic payments avoid investment-related tax liabilities.
3. **Prevention of Mismanagement:** Structured payments minimize the risk of misuse of funds by the claimant.
4. **Inflation Adjustment:** Payments can be indexed to inflation and rising care costs, unlike static lump sums.

5. **Risk Mitigation:** Claimants are shielded from investment and longevity risks.

Disadvantages and Limited Use

Despite the benefits, periodic payments are less frequently ordered due to several practical and institutional challenges:

- **Higher Funding Costs:** Maintaining a secure payment stream can cost up to one-third more than a lump sum.
- **Complex Needs Assessment:** Accurate forecasting of future medical and care needs is difficult.
- **Administrative Burden:** Courts may be reluctant to manage ongoing financial arrangements.

Consequently, structured settlements are typically used only when both parties consent.

4. Periodic Payments in Iranian Law

While the Iranian legal system does not have a structured periodic payment scheme comparable to that in the UK, some analogous mechanisms exist:

a) *Diyya* (Blood Money)

Under Articles 488 and 490 of the Islamic Penal Code, courts may allow the payment of *diyya* in installments over one to three years, especially when the defendant lacks financial capacity for a lump sum. Although primarily a facilitation for the debtor, this provision functions similarly to periodic payments by accounting for inflation and cost of living.

b) *Mastamari* (Annuity)

Articles 3 and 5 of the Iranian Civil Liability Act empower courts to order annuity-style payments when future damages are uncertain. This

approach is particularly suitable for compensating long-term income loss due to permanent disability. Courts may also index these annuities based on national minimum wage standards to preserve purchasing power.

c) Instalment Payment of Damages

Article 277 of the Civil Code permits courts to allow deferred payments in hardship cases. Though functionally similar to structured payments, it lacks the sophistication and flexibility of UK periodic payment orders.

5. Adaptability and Flexibility of Orders

In the UK, courts can issue “open judgments” allowing for future modification of periodic payments based on changing circumstances. This legal flexibility, embedded in the Damages Act 1996, permits courts to reassess compensation in response to medical or life changes. In Iran, Article 5 of the Civil Liability Act enables the court to revise a judgment within two years if new facts (such as a need for additional surgery or a newly discovered injury) arise. Separate claims may also be filed for new losses that are materially distinct from the original adjudicated damages.

Conclusion

The paper concludes that while the UK system of damages—particularly the use of the Ogden Tables and structured settlements—offers a comprehensive and adaptive model for future loss compensation, elements of this model can be integrated into Iranian law through creative use of existing mechanisms such as annuities and judicial discretion. Legal reforms that move toward a more flexible, need-based system of periodic compensation could better align Iran’s

civil liability framework with international best practices and enhance fairness for injury victims.

Keywords: Future Pecuniary Losses, Personal Injuries, Ogden Tables, Discount Rate, Damage Assessment, Iranian Law, English Law

مطالعه تطبیقی نحوه ارزیابی خسارت‌های مادی آینده ناشی از صدمات بدنی در حقوق انگلیس و ایران

دانش آموخته دکتری، گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، دانشگاه تربیت مدرس،

تهران، ایران

زینب تاری *

چکیده

صدمات بدنی ناشی از حوادث یا بی‌احتیاطی، علاوه بر پیامدهای جسمی و روانی، خسارات مادی همچون از دست دادن درآمد آینده و هزینه‌های درمانی را در پی دارد. ارزیابی این نوع خسارات در نظام‌های حقوقی ایران و انگلستان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا نقش تعیین‌کننده‌ای در جبران واقعی زیان ایفا می‌کند. این مقاله به بررسی تطبیقی روش‌های محاسبه خسارت‌های مادی آینده در این دو نظام حقوقی می‌پردازد. در حقوق انگلستان، خسارات آینده از سه طریق پرداخت یکجا، دوره‌ای و ساختاریافته جبران می‌شود. پرداخت یکجا براساس جداول اوگدن و با در نظر گرفتن معیارهایی مانند سن، امید به زندگی، و وضعیت اشتغال زیان‌دیده انجام می‌شود. پرداخت‌های دوره‌ای و ساختاریافته، که به صورت مستمر و در بازه‌های زمانی مشخص صورت می‌گیرند، در مواردی کاربرد دارند که هزینه‌های پزشکی و مراقبتی آینده نامشخص یا متغیر باشند. در مقابل، در حقوق ایران، خسارات مادی آینده عمدتاً از طریق دیه و اصول کلی جبران خسارت تعیین می‌شود و ابزارهای محاسبه‌ای استاندارد مانند جداول آماری در این زمینه وجود ندارد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که نظام حقوقی انگلستان، با بهره‌گیری از داده‌های آماری، دقت بیشتری در محاسبه خسارت‌های آینده دارد؛ در حالی که در ایران، فقدان ابزارهای دقیق محاسبه‌ای، چالش‌هایی جدی در ارزیابی این خسارات ایجاد کرده است. این مقاله پیشنهاد می‌کند که حقوق ایران با تدوین جداول محاسبه‌ای استاندارد و بهره‌گیری از داده‌های آماری، زمینه برآورد دقیق‌تر خسارات مالی آینده را فراهم آورد.

کلیدواژه‌ها: ارزیابی خسارت، جداول اوگدن، حقوق انگلستان، حقوق ایران، خسارت مادی آینده، صدمات بدنی، نرخ تنزیل.

مقدمه

جبران خسارات ناشی از صدمات بدنی، همواره یکی از مباحث بنیادین و چالش برانگیز در حوزه حقوق مسئولیت مدنی محسوب می شود. بخش مهمی از این خسارات، خسارت های مادی آینده شامل از دست دادن درآمد، هزینه های درمانی، مراقبتی، و سایر نیازهای مالی است که زیان دیده در آینده با آن ها مواجه خواهد شد. مسئله اصلی این پژوهش، چگونگی ارزیابی و محاسبه دقیق این دسته از خسارات و نقش آن در تحقق اصل جبران کامل زیان است؛ موضوعی که به طور مستقیم بر تأمین عدالت فردی و ارتقای کارآمدی نظام حقوقی اثر می گذارد

در حقوق انگلستان، سازوکارهای متنوعی برای جبران خسارات مادی آینده پیش بینی شده است. پرداخت مقطوع، پرداخت های دوره ای و ساختاریافته از جمله روش هایی هستند که امکان ارزیابی دقیق و انعطاف پذیر این خسارات را فراهم می کنند. بهره گیری از ابزارهای آماری استاندارد، به ویژه جداول اوگدن، زمینه محاسبه خسارات آینده را با در نظر گرفتن عواملی چون امید به زندگی، سن و وضعیت اشتغال زیان دیده فراهم ساخته است. در مقابل، در حقوق ایران هرچند اصل جبران کامل زیان مورد پذیرش قرار گرفته، اما ارزیابی خسارات مادی آینده با چالش های جدی مواجه است؛ جبران این خسارات غالباً از طریق دیه به صورت مقطوع انجام می گیرد و محاسبه خسارات مازاد بر دیه عمدتاً به نظر کارشناسان و بررسی های موردی واگذار می شود؛ آن هم بدون بهره گیری از نظام محاسباتی استاندارد و ابزارهای آماری دقیق.

پیشینه تحقیق نشان می دهد که در مطالعات انجام شده، بیشتر بر اصول کلی جبران خسارات یا مقایسه ای اجمالی میان دیه و سایر نهادهای مشابه متمرکز بوده اند؛ در حالی که بررسی دقیق و تطبیقی روش های ارزیابی خسارات مادی آینده، به ویژه در حقوق انگلستان و قابلیت های بهره گیری از آن در حقوق ایران، کمتر مورد توجه قرار گرفته است. این مقاله با تمرکز ویژه بر روش های محاسباتی مدرن مانند جداول آماری و پرداخت های دوره ای در حقوق انگلستان، به تحلیل امکان بومی سازی و انطباق این سازوکارها با نظام حقوقی ایران می پردازد.

فرضیه این مقاله آن است که بهره گیری از ابزارهای استاندارد محاسباتی و تنوع در شیوه های پرداخت، می تواند موجب ارتقای دقت و عدالت در ارزیابی خسارات مادی آینده در نظام حقوقی ایران شود. این پژوهش با رویکرد توصیفی تحلیلی، به بررسی تطبیقی مقررات و رویه های حقوقی ایران و انگلستان می پردازد و در پایان، راهکارهایی برای بهبود فرایند جبران خسارت های مادی آینده در حقوق ایران ارائه می دهد.

۱. خسارت های مادی آینده

در حقوق انگلیس، خسارت های مادی^۱ به عنوان خسارت های جبرانی خاص^۲ شناخته می شوند. این خسارت ها، که پس از وقوع صدمه بدنی به طور واقعی ایجاد می شوند، برخلاف خسارت های جبرانی عمومی^۳ که فرضی هستند، از طریق محاسبات ریاضی قابل ارزیابی اند.^۴ خسارت های خاص شامل جبران درآمد ازدست رفته، هزینه های درمان، مراقبت، سفرهای درمانی، کمک به زیان دیده و فراهم سازی وسایل آسایش برای او هستند. این نوع خسارت ها مبلغی است که از زمان محاکمه یا از زمان مطالبه خسارت در صدمات جزئی، برای جبران ضررهای مالی پرداخت می شود.^۵ از این رو، خسارت های خاص در حقوق انگلیس معادل مفهوم خسارت های مادی در حقوق ایران هستند. در مقابل، خسارت های جبرانی عمومی به جبران خساراتی اشاره دارند که حقوق، احتمال وقوع آنها را در موقعیت پیش آمده فرض می کند.^۶ این خسارت ها که عمدتاً خسارت های معنوی و

^۱Pecuniary Losses

^۲Special Damages

^۳General Damages

^۴Stewart Rapalje and Robert Linn Lawrence, *A Dictionary of American and English Law: With Definitions of the Technical Terms of the Canon and Civil Laws*, (Washington: F. D. Linn & Company, 2008), p.1207.

^۵Peter Barrie, *Personal Injury Law (Liability, Compensation, and Procedure)*, Second Edition, (New York: Oxford University Press, 2005), p.5.

^۶Simon Deakin, Angus Johnston and Basil Markesinis, *Markesinis and Deakins Tort Law*, 6th Edition, (New York: Oxford University Press, 2008), p.978.

^۷Jonathan Law and Gary Owen, *A Dictionary of Accounting*, Fourth Edition, (New York: Oxford University Press, 2010), p.131.

غیرمالی^۱ هستند، به طور معمول بر اثر صدمه بدنی فرض می‌شوند، حتی اگر ادعا یا اثبات نشوند.^۲ این خسارت‌ها، معادل خسارت‌های معنوی در حقوق ایران هستند.

خسارت‌های مادی معمولاً به دو بخش تقسیم می‌شوند: خسارت‌های گذشته و خسارت‌های آینده. خسارت‌های گذشته به زیان‌هایی اشاره دارند که قبل از محاکمه متحمل شده‌اند و قابل اندازه‌گیری هستند. درحالی‌که، خسارت‌های آینده^۳ هنوز به وقوع نپیوسته‌اند و نیاز به پیش‌بینی دارند. با این حال، چون هدف از حکم، جبران خسارت‌ها و بازگرداندن زیان‌دیده به وضعیت پیش از صدمه بدنی است، دشواری محاسبه خسارت‌های آینده مانع از پذیرش و جبران آن‌ها نمی‌گردد.^۴ در حقوق انگلیس، خسارت‌های آینده معمولاً شامل هزینه‌های درمانی، مراقبت‌های بلندمدت، از دست دادن درآمد آینده و سایر هزینه‌های مشابه هستند.

در گذشته، خسارت‌های جبرانی خاص محدود به خسارت‌های مادی و پولی گذشته می‌شد و خسارت‌های آینده بخشی از خسارت‌های جبرانی عمومی محسوب می‌شدند. رویکرد سنتی در کامن‌لا این بود که برای جبران خسارت‌های ناشی از صدمات بدنی، چه گذشته و چه آینده، تنها یک مبلغ مقطوع^۵ قابل حکم بود. بنابراین، از آنجایی‌که خسارت‌های مادی آینده هنوز تحقق نیافته‌اند و هزینه‌ای بابت آن‌ها پرداخت نشده است، ارزیابی آن‌ها همانند خسارت‌های مادی گذشته امکان‌پذیر نبود و معمولاً به صورت تخمینی و ذهنی و غیرمستند، مشابه خسارت‌های جبرانی عمومی تعیین می‌شد. در آن زمان هیچ ابزار یا جدول استاندارد برای محاسبه دقیق این نوع خسارت‌ها وجود نداشت. اما

^۱ Non Pecuniary Losses.

^۲ A. M. Wilshire, *The principles of the law of contracts and torts*, (London: Ripol Klassik, 1922), p.186.

^۳ Future Special Damages

^۴ Simon Deakin, Angus Johnston and Basil Markesinis, *Markesinis and Deakin Tort Law*, op cit, p.978-979.

^۵ Lump Sum Payment.

در سال ۲۰۰۳، با تصویب قانون دادگاه‌ها،^۱ اصلاحاتی در قانون خسارت‌ها مصوب ۱۹۹۶^۲ صورت گرفت. براساس این اصلاحات این امکان به دادگاه‌ها داده شد که برای جبران خسارت‌های آینده حکم به پرداخت دوره‌ای^۳ دهند، حتی اگر یکی از طرفین یا هر دو طرف دعوا مخالف باشند. زیرا، به موجب بخش ۲ قانون خسارت‌ها (قبل از انجام اصلاحات)، فقط در صورت توافق طرفین، زیان دیده می‌توانست به جای دریافت مبلغ مقطوع، درآمد مستمر را مطالبه کند و دادگاه نیز تنها در چنین مواردی مجاز به حکم جبران خسارت به صورت پرداخت دوره‌ای بود. انجام این اصلاحات به‌ویژه به این دلیل صورت گرفت که خسارت‌های مادی آینده، مانند هزینه‌های درمان یا از دست دادن درآمد، اکنون با دقت بیشتری قابل پیش‌بینی و ارزیابی هستند و به عنوان خسارت‌های خاص طبقه‌بندی می‌شوند. دادگاه‌ها می‌توانند این خسارت‌ها را با استفاده از روش‌های پیشرفته محاسباتی مانند جداول آماری (مثل جدول اوگدن) و پیش‌بینی‌های دقیق‌تر ارزیابی کنند. این تغییرات نشان‌دهنده تمایل به استفاده بیشتر از پرداخت‌های دوره‌ای در قوانین فعلی است.^۴ باوجود این، هنوز دادگاه‌های انگلیس خسارت‌های مادی گذشته و آینده را به صورت مقطوع ارزیابی می‌کنند.

خسارت‌های مادی آینده که موضوع اصلی مقاله حاضر را تشکیل می‌دهند به دو دسته اصلی تقسیم می‌شوند: زیان‌های درآمدی آینده و هزینه‌های آینده؛ چراکه، این نوع خسارت‌ها مربوط به درآمدهایی هستند که زیان دیده در صورت عدم وقوع صدمه بدنی می‌توانست کسب کند یا هزینه‌هایی هستند که وی در نتیجه وقوع صدمه بدنی ناگزیر به تحمل آن‌ها خواهد بود.^۵

^۱Courts Act 2003, ss100 and 101.

^۲Damages Act 1996.

^۳Periodical Payment.

^۴Peter Barrie, *Personal Injury Law (Liability, Compensation, and Procedure)*, op.cit., p.385 & 427.

^۵Basil Markesini and others, *Compensation for Personal Injury in English, German and Italian Law*, First edition, (London: Cambridge University Press, 2005), p116.

۱-۱. زیان‌های درآمدی آینده

زیان‌های درآمدی آینده^۱ به زیان‌هایی اشاره دارد که زیان‌دیده به دلیل ناتوانی در کار یا کاهش توانایی کار کردن در آینده متحمل می‌شود. این زیان‌ها عبارتند از: الف- از دست دادن درآمد کامل: زمانی که فرد کاملاً ناتوان شده و نمی‌تواند هیچ درآمدی کسب کند. ب- کاهش درآمد: زمانی که فرد با وجود توانایی پس از آسیب، درآمدش نسبت به دوران پیش از وقوع صدمه بدنی کمتر از گذشته باشد.^۲

در حقوق ایران، زیان‌های درآمدی آینده شامل از دست دادن درآمد و کاهش توانایی کسب منفعت، تحت عنوان «عدم‌النفع» یا «منافع ممکن‌الحصول» شناخته می‌شود. وجه اشتراک تعاریفی که از «عدم‌النفع» ارائه شده این است که «عدم‌النفع» محروم شدن از منافع مورد انتظار و یا به عبارتی محروم شدن از نفعی است که مقتضی وجود آن حاصل شده است.^۳ «منافع ممکن‌الحصول» نیز به منافعی اشاره دارد که طبق سیر طبیعی و متعارف برای زیان‌دیده ایجاد می‌شدند، اما به دلیل اقدام عامل زیان از دست رفته‌اند.^۴ همچنین، طبق ماده ۵ و ۶ قانون، واردکننده زیان مسئول جبران تمامی خسارات ناشی از آسیب به بدن یا سلامت شخص است؛ از جمله خساراتی که ناشی از کاهش توان کاری یا سلب قدرت اشتغال باشند. این نوع خسارات، مصداقی از «عدم‌النفع» تلقی می‌شوند.^۵ اگرچه میزان دقیق این خسارت مشخص نیست، اما در دید عرف مسلم است. در این موارد، ظن به ورود خسارت برای جبران آن کافی است به‌ویژه هنگامی که براساس سیر طبیعی و متعارف امور،

Future Loss of Earnings

^۱Simon Deakin, Zoe Adams, *Markesinis and Deakins Tort Law*, 8th Edition, (New York: Oxford University Press, 2019), p.825.

^۳ کاتوزیان، ناصر، *الزام‌های خارج از قرارداد: ضمان قهری*، جلد اول، چاپ سیزدهم، (تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۹۳)، ص ۲۴۳؛ جعفری لنگرودی، محمدجعفر، *ترمیم‌ولوژی حقوق*، چاپ بیست‌ونهم، (تهران: انتشارات گنج دانش، ۱۳۹۵)، ص ۴۴۵؛ امامی، سید حسن، *حقوق مدنی*، جلد اول، چاپ هشتم، (تهران: کتاب‌فروشی امامیه، ۱۳۷۰)، ص ۴۰۸-۴۰۷.

^۴ ره‌پیک، حسن، *حقوق مسئولیت مدنی و جبران‌ها*، چاپ سوم، (تهران: انتشارات خرسندی، ۱۳۹۵)، ص ۵۲.
^۵ صفایی، سیدحسین، رحیمی، حبیب‌اله، *مسئولیت مدنی (الزامات خارج از قرارداد)*، چاپ هشتم، (تهران: انتشارات سمت، ۱۳۹۴)، ص ۱۲۱.

احتمال ورود خسارت بیشتر باشد، حکم به جبران آن داده می‌شود.^۱ زیرا در موقعیتهایی که به دلیل صدمه بدنی، توانایی کسب درآمد زیان‌دیده کاهش می‌یابد، علت خسارت به صورت قطعی تحقق یافته و همانند خسارت احتمالی، امکان وقوع آن دیگر محتمل نیست.^۲

با این حال، طبق تبصره ۲ ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۹۲، در صورت تعلق دیه، زیان‌دیده نمی‌تواند منافع ممکن‌الحصول را مطالبه کند. به عبارت دیگر، قانونگذار دیه را جبران‌کننده منافع ممکن‌الحصول زیان‌دیده پنداشته و مطالبه خسارتی مازاد بر آن را خلاف شرع می‌داند. پیش از تصویب این قانون، امکان مطالبه منافع ممکن‌الحصول براساس ماده ۵ قانون مسئولیت مدنی وجود داشت، زیرا قانون مجازات اسلامی در باب دیه سکوت کرده بود. اما، تبصره ۲ ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری، مطالبه منافع ممکن‌الحصول را در موارد پرداخت دیه منع کرده است. این امر با قانون مسئولیت مدنی و همچنین قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ که دیه را نوعی مسئولیت مدنی تلقی می‌کند، مغایرت دارد. زیرا اگر دیه مسئولیت مدنی باشد، باید جبران تمامی خسارت‌ها را پوشش دهد. حال آنکه مبلغ دیه به تنهایی قادر به جبران خسارت ناشی از کارافتادگی یا درآمد ازدست‌رفته افرادی با مهارت‌های خاص -مانند فوتبالیست‌ها یا پزشکان یا سایر متخصصانی که درآمدی فراتر از میزان دیه دارند- نیست. از این رو، این تبصره با هدف اصلی مسئولیت مدنی که جبران کامل خسارت‌هاست، در تضاد است. به گفته برخی، این امر مسیر نظام حقوقی کشور را برای تحقق جبران کامل زیان‌ها دشوارتر خواهد ساخت.^۳

برخی حقوق‌دانان در تفسیر تبصره ۲ ماده ۱۴ پیشنهاد کرده‌اند که این تبصره به گونه‌ای مقید شود که اگر منافع ممکن‌الحصول -مانند دست دادن درآمد ناشی از صدمات بدنی فعلی- با شرایط مشاغل درصدر اسلام مقایسه گردد، باید در نظر داشت که در آن زمان

۱ کاتوزیان، ناصر، الزام‌های خارج از قرارداد: ضمان قهری، پیشین، ص ۲۸۰.

۲ عباسلو، بختیار، مسئولیت مدنی با نگرش تطبیقی، چاپ دوم، (تهران: بنیاد حقوقی میزان، ۱۳۹۴)، ص ۲۳۶.

۳ میرشکاری، عباس، رساله عملی در مسئولیت مدنی، چاپ دوم، (تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۹۷)، ص ۱۵۴.

مشاغل ساده و فاقد نیاز به مهارت‌های تخصصی خاص بوده‌اند و درآمدها در سطح یکسانی قرار داشتند. بنابراین، از دست دادن منافع ممکن‌الحصول در حد کارگر ساده، معمولاً با مبلغ دیه قابل جبران است. اما، در صورتی که زیان‌دیده دارای مهارت خاصی باشد و حقوق بالاتری دریافت کند، خسارت ناشی از دست رفتن درآمد مازاد بر دیه نیز قابل مطالبه خواهد بود.^۱ در مقابل، برخی دیگر برای عادلانه‌تر شدن حکم قانونگذار معتقدند که منافع ممکن‌الحصول در تعیین میزان دیه لحاظ شده و به همین دلیل، مطالبه جداگانه آن با دیه قابل جمع نیست. با این حال، در مواردی که زیان‌دیده از یک منفعت قطعی‌الحصول محروم شده باشد، امکان مطالبه خسارت آن وجود دارد. به عنوان مثال، حقوق ماهانه یک کارمند را می‌توان منفعتی قطعی‌الحصول دانست، چرا که عرفاً پرداخت آن در پایان هر ماه مسلم است. بنابراین، اگر فردی سبب محرومیت وی از این حق شود، باید خسارت وارده را جبران کند.^۲ با توجه به اختلاف دیدگاه‌های مطرح‌شده، پیشنهاد می‌شود که قانونگذار این موضوع را در قالب یک تبصره یا ماده قانونی تنظیم کند تا از تفسیرهای متفاوت و بعضاً متناقض جلوگیری شود. چنین اقدامی نه تنها موجب شفافیت و انسجام در رویه قضایی خواهد شد، بلکه عدالت بیشتری را در فرایند جبران خسارات ناشی از صدمات بدنی فراهم خواهد کرد.

۲-۱ هزینه‌های آینده

هزینه‌های آینده^۳ شامل هزینه‌هایی است که زیان‌دیده به دلیل صدمات وارده در آینده متحمل خواهد شد. این هزینه‌ها شامل موارد زیر هستند: الف- هزینه‌های درمانی: هزینه‌های لازم برای مراقبت‌های پزشکی، داروها، جراحی‌ها، و توان‌بخشی در آینده. ب- هزینه‌های

۱ کریمی، عباس، بادی، حسن و جواهرکلام، محمدهادی «نگرشی انتقادی و تحلیلی بر تبصره ۲ ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ (جمع دیه و خسارت)». فصلنامه مطالعات حقوق خصوصی، شماره ۲، (۱۴۰۲)، صص ۳۷۵-۳۷۶.

۲ میرشکاری، عباس، آزادبخت، شبیر، «قابلیت جبران خسارت مازاد بر دیه در پرتو رویه قضایی»، دو فصلنامه نقد و تحلیل آرای قضایی، دوره اول، شماره ۲، (۱۴۰۱)، صص ۵۶۹-۵۷۰.

مراقبت: مراقبت‌های حرفه‌ای مانند استخدام پرستار یا خدمات توان بخشی، یا مراقبت‌های خانگی که ممکن است به وسیله اعضای خانواده انجام شود. ج- هزینه‌های مربوط به تطبیق محل زندگی: در صورتی که زیان دیده مجبور شود محل زندگی خود را تغییر دهد، برای مثال خانه‌ای مناسب برای استفاده از صندلی چرخ دار بخرد یا منزل خود را بازسازی کند. هزینه‌هایی مانند نصب رمپ، آسانسور یا تغییرات طراحی خانه در این دسته قرار می‌گیرند. د- هزینه‌های حمل و نقل: اگر صدمه باعث شود که زیان دیده نیاز به وسیله نقلیه خاص (مانند خودروهای مخصوص افراد معلول) داشته باشد یا برای جابه‌جایی نیاز به خدمات حمل و نقل ویژه نیاز پیدا کند. ذ- هزینه‌های تجهیزاتی: شامل خرید یا اجاره تجهیزات پزشکی یا توان بخشی، مثل صندلی چرخ دار، وسایل کمکی، یا دستگاه‌های پزشکی. ر- هزینه‌های احتمالی: هزینه‌هایی که ممکن است بسته به تغییرات شرایط فرد در آینده ایجاد شود. برای مثال، اگر احتمال وخامت وضعیت جسمانی فرد وجود داشته باشد، دادگاه ممکن است مبلغی برای پوشش این احتمال اختصاص دهد.^۱

در حقوق ایران نیز اگرچه هزینه‌های آینده به طور دقیق مانند حقوق انگلیس دسته‌بندی نشده‌اند، اما از طریق اصول کلی مسئولیت مدنی و برخی مواد قانونی، به رسمیت شناخته شده‌اند. برای مثال، هزینه‌های درمانی در ماده ۶ قانون مسئولیت مدنی آمده است. هزینه‌های مراقبت و تطبیق محل زندگی به طور صریح پیش‌بینی نشده‌اند، اما می‌توان آن‌ها را تحت عنوان افزایش مخارج زندگی و طبق ماده ۵ قانون مسئولیت مدنی قابل مطالبه دانست. خسارت ناشی از افزایش هزینه‌های زندگی، نوعی خسارت مالی است که مطابق قواعد ضمان قهری باید جبران شود و دادگاه در ارزیابی آن، به نظر کارشناسی و نیازهای ضروری زیان دیده توجه خواهد کرد. در این راستا، هزینه‌های متعارف زندگی مدنظر قرار می‌گیرد، به میزانی که نیازهای زیان دیده را مرتفع سازد، اما نمی‌توان عامل زیان را به فراهم آوردن بالاترین سطح رفاه برای زیان دیده ملزم کرد؛ همان گونه که مطابق ماده ۲۷۹ قانون

^۱Simon Deakin, Zoe Adams, *Markesinis and Deakins Tort Law*, op cit, p.826-831.

مدنی، متعهد موظف به ایفای تعهد در حدّ اعلا نیست.^۱ مطابق ماده ۵ قانون مسئولیت مدنی، اگر وقوع این هزینه‌ها در آینده مسلم باشد، دادگاه می‌تواند حکم به جبران آن‌ها دهد. این ماده مقرر می‌دارد: «..... اگر در موقع صدور حکم تعیین عواقب صدمات بدنی به‌طور تحقیق ممکن نباشد دادگاه از تاریخ صدور حکم تا دو سال حق تجدیدنظر نسبت به حکم خواهد داشت». از این عبارت به‌وضوح برمی‌آید که دادگاه می‌تواند حکم به جبران خسارتی کند که فعلیت ندارد ولی وقوع آن در آینده مسلم است. اما از آنجا که مسلم بودن در اینجا به معنی قطعیت نیست، دادگاه می‌تواند در میزان خسارت تا دو سال بعد از صدور حکم تجدیدنظر کند. با این حال، از نظر عملی، در زمینه ارتباط این هزینه‌ها با دیه اختلاف نظرهایی وجود دارد؛ چراکه گاهی دیه به‌عنوان تنها راه جبران خسارت در نظر گرفته می‌شود.

۲. برآورد خسارت‌های مادی آینده

ارزیابی خسارت‌های مادی آینده به سه روش مختلف پیش‌بینی شده است: پرداخت مقطوع و یکجا،^۲ دوره ای^۳ و ساختاریافته.^۴ در ادامه، به مطالعه تطبیقی این شیوه‌ها در دو نظام حقوقی ایران و انگلیس خواهیم پرداخت.

۲-۱ پرداخت مبلغ مقطوع و یکجا

در حقوق انگلستان، باوجود پیش‌بینی روش‌های پرداخت دوره‌ای و ساختاریافته، روش رایج برای جبران خسارت‌های مادی آینده پرداخت یکجا و مقطوع است. حتی در موارد صدمات بدنی شدید که هزینه‌های درمانی و معیشتی ممکن است سال‌ها ادامه داشته باشد، معمولاً دادگاه‌ها به پرداخت یکجای خسارت حکم می‌دهند. این روش مبتنی بر قاعده

۱ میرشکاری، عباس، حسینی، فاطمه سادات، «مطالعه تطبیقی ارزیابی خسارت بدنی کودکان در حقوق ایران و ایالات متحده آمریکا»، فصلنامه تحقیقات حقوقی، شماره ۹۰، (۱۳۹۹)، ص ۱۵

۲Lump Sum Payment

۳Periodic Payment

۴Structured Settlements

یک بار برای همیشه است^۱ به این معنا که مبلغ خسارت یک بار تعیین و پرداخت می شود و در آینده، صرف نظر از تغییر وضعیت زیان دیده، قابل افزایش یا کاهش نخواهد بود.^۲ به بیان دیگر، اگر وضعیت زیان دیده به طور غیرمنتظره ای بهبود یابد یا هزینه های درمانی کاهش یابد، او همچنان حق دریافت کل مبلغ را دارد. برعکس، اگر شرایط جسمانی او وخیم تر شود و هزینه ها افزایش یابد، امکان مطالبه خسارت اضافی وجود ندارد. این روش از منظر حقوقی مزایای قطعیت و نهایی بودن رأی قضایی را دارد، اما در مواردی که شرایط زیان دیده غیر قابل پیش بینی است، ممکن است ناعادلانه به نظر برسد.^۳

در نظام حقوقی ایران، جبران خسارت های بدنی عمدتاً از طریق پرداخت دیه به صورت مقطوع و یکجا انجام می شود. اما برخلاف حقوق انگلستان که اصل قطعیت قضایی به شدت رعایت می شود، حقوق ایران انعطاف بیشتری در تعیین خسارت های آینده دارد. مطابق ماده ۵ قانون مسئولیت مدنی، اگر در زمان صدور حکم امکان ارزیابی دقیق خسارت های آینده وجود نداشته باشد، دادگاه می تواند ظرف دو سال از تاریخ صدور رأی، در میزان خسارت تجدیدنظر کند. این قابلیت تجدیدنظر، در مواردی که وضعیت زیان دیده وخیم تر شود یا هزینه های درمانی افزایش یابد، عدالت بیشتری را تأمین می کند. این ویژگی ماده ۵ قانون مسئولیت مدنی، از نظر برخی حقوق دانان به عنوان استثنایی بر قاعده اعتبار امر مختوم تلقی شده است. چراکه این ماده، به دادگاه اجازه می دهد که حتی پس از صدور رأی، در مدت دو سال نسبت به حکم قطعی خود تجدیدنظر کند.^۴ از سوی دیگر، ماده ۵

^۱Once- and- for- all.

^۲Cees Van Dam, *European Tort Law*, First Published, (New York: Oxford University Press, 2007), p.320.

^۳Peter Barrie, *Personal Injury Law (Liability, Compensation, and Procedure)*, op.cit., p.427-42; Andrew J. Bell, Joanna McCunn, *Uncertainty in Comparative Law and Legal History: Known Unknowns*, (New York: Routledge, 2024), at 7.3.1.1

^۴Peter Cane, James Goudkamp, *Atiyah's Accidents, Compensation and the Law*, 9th Edition, (Cambridge: Cambridge University Press, 2018), p 125-127.

^۵ کاتوزیان، ناصر، *الزام های خارج از قرارداد*، پیشین، ص ۵۵۳؛ صفایی، سید حسین و رحیمی، حبیب اله، *مسئولیت مدنی (الزامات خارج از قرارداد)*، پیشین، ص ۲۵۶.

قانون مسئولیت مدنی، به عنوان یک حکم استثنایی، می تواند نقضی بر قاعده فراغ دادرس نیز تلقی شود، چراکه برخلاف این قاعده که دادگاه را پس از صدور رأی از رسیدگی مجدد منع می کند، این ماده امکان تجدیدنظر را تا دو سال پس از صدور آن مجاز دانسته است. هرچند در منابع حقوقی بیشتر بر استثنایی بودن این ماده نسبت به اعتبار امر مختوم تأکید شده است، اما باتوجه به امکان بازنگری پس از صدور حکم، می توان آن را به عنوان قاعده ای خاص و استثنایی بر اصل فراغ دادرس نیز تحلیل کرد. این انعطاف پذیری، به ویژه در حوزه خسارات مادی آینده، ابزاری مؤثر برای تحقق عدالت واقعی است.

با این حال، وابستگی نظام ایران به دیه می تواند مانعی در ارزیابی دقیق خسارت های مادی آینده ایجاد کند. مبلغ دیه که به عنوان معیار شرعی و قانونی جبران خسارت بدنی در نظر گرفته شده، در برخی موارد (به ویژه در صدمات شدید یا درمان های طولانی مدت) ممکن است کفایت نکند. تعیین میزان خسارت نیازمند ارزیابی کارشناسان اقتصادی است تا رقم مناسبی برای جبران تعیین شود. البته تحقق این امر مستلزم تدوین چارچوبی مشخص از سوی قانونگذار است که در آن معیارهای مؤثر در ارزیابی خسارت و میزان اثرگذاری هریک به طور دقیق تعیین شود. در این راستا، برخی بر این باورند که چنانچه دیه به عنوان جبرانی برای زیان های متعارف ناشی از صدمات بدنی در نظر گرفته شود، باتوجه به میزان بالای خسارت ناشی از قطع یا کاهش درآمد، مبلغ دیه کافی نخواهد بود. از این رو، در صورت اثبات این مازاد خسارت، می توان از روش هایی مشابه آنچه در نظام حقوقی انگلستان به کار می رود، برای ارزیابی و پرداخت آن بهره برد.^۱ برخی حقوق دانان و دادگاه ها نیز با استناد به ماده ۴۵۲ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲، که دیه را به عنوان جبران خسارت به رسمیت شناخته است، استدلال می کنند که زیان دیده می تواند خسارت های

۱ حسینی، فاطمه سادات، بادینی، حسن، «ارزیابی خسارت قطع یا کاهش درآمد ناشی از صدمات بدنی»، مجله حقوق خصوصی، دوره ۱۶، شماره ۱، (۱۳۹۸)، ص ۱۴۸.

مازاد بر دیه را نیز مطالبه کند.^۱ این در حالی است که در حقوق انگلستان، خسارت‌های مادی از ابتدا به صورت جامع و مقطوع ارزیابی و پرداخت می‌شود. از معایب پرداخت به صورت مقطوع و یکجا می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: ۱- در این شیوه، خسارت‌ها براساس مدت زمان پیش‌بینی شده برای امید به زندگی زیان‌دیده برآورد می‌شوند. از این رو، ممکن است زیان‌دیده بیشتر از مدت پیش‌بینی شده زندگی کند و میزان جبران خسارت با خسارت واقعی وی تطابق نداشته باشد. ۲- هرچند مبلغ پرداختی به صورت مقطوع از مالیات معاف است (طبق قانون معافیت مالیات‌ها مصوب ۱۹۶۵)،^۲ اما سرمایه‌گذاری این مبلغ ممکن است زیان‌دیده را مشمول مالیات‌های سالانه کند. ۳- ممکن است زیان‌دیده پس از دریافت مبلغ مقطوع، آن را اسراف کند و نتواند به درستی برای جبران خسارت‌های خود در آینده استفاده کند. ۴- پرداخت به صورت مقطوع و یکجا ممکن است با میزان واقعی خسارت‌های زیان‌دیده منطبق نباشد، زیرا در این روش، نرخ تورم، افزایش دستمزد و هزینه‌های مراقبت نادیده گرفته می‌شود. ۵- در این روش، زیان‌دیده ناگزیر است ریسک عدم موفقیت در سرمایه‌گذاری مبلغ مقطوع را به دوش بکشد. یعنی ممکن است با عدم موفقیت در سرمایه‌گذاری، مبالغ زیادی را که به صورت مقطوع دریافت کرده است، از دست بدهد و در نتیجه هیچ اندوخته‌ای برای جبران خسارت‌های بدنی باقی نماند.^۳

۱ کاتوزیان، ناصر، *الزام‌های خارج از قرارداد*، پیشین، ص ۵۶؛ صفایی، سید حسین و رحیمی، حبیب‌اله، *مسئولیت مدنی (الزامات خارج از قرارداد)*، پیشین، ص ۱۴۶؛ حیدری، عباسعلی، «قابل مطالبه بودن خسارات مازاد بر دیه»، *مجله تخصصی فقه و مبانی حقوق واحد بابل*، شماره ۵، (۱۳۸۵)، ص ۱۲۸.

Finance Act 1965, s 27(8).

Peter Barrie, *Personal Injury Law (Liability, Compensation, and Procedure)*, op.cit., p535; Paul Sankey, "Periodical Payments and Foreign Jurisdiction", *Journal of Personal Injury Law*, Issue 1, (2017), pp.34-36; Richard Lewis, "Structural Factors Affecting the Number and Cost of Personal Injury Claims in the Tort System", (2011), Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=260403> ; Donald Harris, David Campbell, & Roger Halson, *Remedies in Contract and Tort*, 2nd Edition, (London: Cambridge University press, 2005), p361-362.

باوجود این معایب، پرداخت مقطوع از دیدگاه بازدارندگی مسئولیت مدنی مزایای متعددی دارد، از جمله: ۱. یک مسئولیت واضح و قابل توجه برای واردکننده زیان ایجاد می کند؛ تعیین مبلغ مقطوع در زمان محاکمه یا مصالحه، می تواند پیام روشنی را از ضرورت احتیاط به سایر واردکنندگان زیان احتمالی برساند. ۲. پرداخت به صورت مقطوع و یکجا از تمارض یا اظهار ناخوشی احتمالی زیان دیده جلوگیری می کند، درحالی که پرداخت های دوره ای ممکن است این خطرات را بیشتر کند.^۱ ۳. با پرداخت یکجا، زیان دیده می تواند برای نیازهای فوری مانند خرید خانه یا اتومبیل از مبالغ مقطوع استفاده کند. ۴. پرداخت مقطوع و یکجا همچنین به طرفین مزایای قطعیت و نهایی بودن حکم را می دهد.^۲

دادگاه هنگام ارزیابی خسارت های آینده باید تمامی ضررهایی را که ممکن است زیان دیده متحمل شود، مدنظر قرار دهد. برای مثال، هزینه عمل جراحی که در سال های بعد از محاکمه برای زیان دیده ضروری تشخیص داده می شود، باید جبران گردد. محاسبه چنین هزینه هایی نسبت به هزینه های مستمر مانند از دست دادن درآمد و هزینه های مراقبت که پیچیده تر است، ساده تر خواهد بود. در ادامه به نحوه برآورد مقطوع خسارت های مادی آینده از سوی دادگاه های انگلستان خواهیم پرداخت.

۱-۱-۲ کسر سود حاصل از سرمایه گذاری

در محاسبه خسارت های آینده، سود حاصل از سرمایه گذاری مبلغ مقطوعی که به صورت یکجا برای جبران خسارت به زیان دیده پرداخت می شود، باید از مبلغ کل خسارت کسر گردد. این اصل به این دلیل است که مبلغ پرداختی یکجا می تواند در صورت سرمایه گذاری، سود یا بهره ای برای زیان دیده ایجاد کند. بنابراین، دادگاه این سود پیش بینی شده را در محاسبه خسارت آینده در نظر می گیرد و از مبلغ کل خسارت کسر

^۱John G. Fleming, *Fleming's the Law of Torts*, First edition, (Australia: Thomson Reuters (Professional) Australia Limited, 2011), pp.262-263.

^۲Peter Barrie, *Personal Injury Law (Liability, Compensation, and Procedure)*, op.cit, p.535.

می کند تا از جبران خسارت مضاعف جلوگیری شود. برای محاسبه این سود پیش بینی شده، دادگاه از نرخ تخفیف یا نرخ تنزیل^۱ استفاده می کند. این نرخ از سوی دولت تعیین می شود و نشان دهنده سود پیش بینی شده ای است که زیان دیده می تواند از سرمایه گذاری مبلغ دریافت شده به دست آورد.^۲ در سال ۲۰۰۱، وزیر دادگستری^۳، طبق اختیاری که از بخش ۱ قانون خسارت ها (صدمات بدنی) مصوب ۱۹۹۶ به او اعطا شده بود، نرخ بازگشت سرمایه از سود حاصل از سرمایه گذاری مبلغ حکم را ۲٫۵ درصد اعلام کرد.^۴ با این حال، به دلیل کاهش نرخ بهره و تورم، از سال ۲۰۱۹ طبق قانون مسئولیت مدنی مصوب ۲۰۱۸ این نرخ به ۰/۲۵- درصد تغییر پیدا کرده است. این نرخ منفی نشان دهنده این است که هزینه های آینده ممکن است بیشتر از سود حاصل از سرمایه گذاری باشد.

۱. محاسبه با جداول اوگدن

برای ارزیابی دقیق تر خسارت های آینده در مواردی که جبران خسارت به صورت مبلغی مقطوع و نهایی پرداخت می شود، از جداول اوگدن^۵ استفاده می شود. این جداول نخستین بار در سال ۱۹۹۹ به وسیله دبیران دولتی تدوین شدند و در دعوای «ولز علیه ولز»^۶ مورد تأیید مجلس اعیان قرار گرفتند و از آن زمان تاکنون، به عنوان استاندارد برای محاسبه

۱Discount Rate

۲Ogden Tables- Actuarial Tables With explanatory notes for use in Personal Injury and Fatal Accident Cases Prepared by an Inter-disciplinary Working Party of Actuaries, Lawyers, Insurers, Re-Insurers, Academics, Forensic Accountants and other interested parties, Eighth edition (updated August 2022), p 17

۳Lord Chancellor

۴John O Ward, Robert J Thornton, *Personal Injury and Wrongful Death Damages Calculations*, 1st Edition (Emerald Group Publishing Limited, 2009), p42.

۵Civil Liability Act 2018

۶Ogden Tables اسم این جدول از انتهای اسم آقای میکائیل اوگدن (Michael ogden) که سرپرستی گروه را به عهده داشت، اتخاذ شده است. جدول اوگدن حاصل همکاری میان متخصصان آمار، حقوق، اقتصاد و نمایندگان دولتی است که با استفاده از داده های واقعی، ضرایب دقیقی برای محاسبه خسارات آینده ارائه می کنند. ضرایب ارائه شده در این جداول براساس محاسبات آماری و اصول بیمه ای تعیین می شوند.

۷Wells v Wells [1999] 1 AC 345.

خسارت‌های آینده در دعاوی صدمات بدنی و فوت به کار می‌روند. جداول اوگدن در مواردی کاربرد دارند که خسارات مالی آینده قابل توجه و بلندمدت هستند؛ مانند: از دست دادن درآمد، حقوق بازنشستگی، هزینه‌های درمانی و مراقبت‌های پزشکی. هدف اصلی این جداول، محاسبه ارزش فعلی پرداخت‌های آتی و تثبیت ضرایبی است که به طور دقیق خسارت‌های آینده زیان‌دیده را ارزیابی کنند. به بیان ساده، اگر زیان‌دیده سالانه ۵۰,۰۰۰ پوند هزینه داشته باشد و این مبلغ برای بیست سال آینده ادامه یابد، این جداول کمک می‌کند تا مبلغ کلی خسارت، با در نظر گرفتن ارزش زمانی پول، به یک رقم مقطوع امروزی تبدیل شود.^۲

این جداول شامل ضرایبی هستند که به کمک آن‌ها، مبلغ خسارت سالیانه به ارزش فعلی تبدیل می‌شود. ضرایب محاسبه شده در این جداول براساس چندین عامل کلیدی تعیین می‌شوند: ۱. نرخ بازگشت سرمایه: در محاسبات، فرض بر این است که زیان‌دیده مبلغ مقطوع خسارت را سرمایه‌گذاری می‌کند و از سود آن بهره‌مند می‌شود. با کاهش نرخ بازگشت سرمایه (مثلاً از ۲٫۵ درصد به ۰٫۲۵ درصد)، ضرایب جداول افزایش می‌یابد و در نتیجه، مبلغ نهایی خسارت بیشتر خواهد شد. نرخ تورم مستقیماً بر ضرایب هیچ تأثیری ندارند. زیرا فرض بر این است که سود حاصل از سرمایه‌گذاری مبلغ حکم، تورم را جبران می‌کند.^۲ احتمال مرگ و میر و امید به زندگی: اطلاعات مربوط به طول عمر از آمارهای رسمی دولتی استخراج شده و در محاسبات لحاظ می‌شود. هرچه سن زیان‌دیده کمتر باشد، ضریب افزایش می‌یابد زیرا انتظار می‌رود وی برای مدت طولانی‌تری از این مبلغ استفاده

Multiplier.

۲ در مقابل، در پرداخت‌های دوره‌ای، مبلغ خسارت به مرور زمان و در قالب پرداخت‌های منظم ارائه می‌شود، بنابراین نیازی به تنزیل و محاسبه ارزش فعلی وجود ندارد. در پرداخت‌های دوره‌ای، اگر شرایط زیان‌دیده تغییر کند (مانند بدتر شدن وضعیت سلامت یا افزایش هزینه‌های درمانی)، پرداخت‌ها ممکن است مطابق با نیازهای جدید او تنظیم شوند. این انعطاف‌پذیری باعث می‌شود که نیازی به استفاده از جداول اوگدن برای پیش‌بینی دقیق همه احتمالات نباشد.

کند.^۱ ۳. زمان شروع پرداخت خسارت: اگر خسارت بلافاصله پس از وقوع حادثه آغاز شود، از یک جدول خاص استفاده می‌شود. اما اگر خسارت از سنّ بازنشستگی شروع شود، محاسبات متفاوت خواهد بود. با این حال، نرخ تورم به طور مستقیم بر این ضرایب تأثیری ندارد، زیرا فرض بر این است که سود حاصل از سرمایه گذاری مبلغ حکم، اثرات تورم را جبران می‌کند. از سوی دیگر، نرخ تنزیل واقعی که در محاسبات به کار می‌رود، توسط دولت به روزرسانی می‌شود تا تغییرات اقتصادی، از جمله تورم، غیرمستقیم در نظر گرفته شود.

۲. محاسبه احتمالات

در صدمات بدنی شدید که محاسبه خسارت‌های مادی آینده با ریسک‌های احتمالی مواجه است، جداول A تا D اوگدن برای تعدیل پرداخت‌های آتی به کار می‌روند. این جداول براساس احتمال تغییرات در آینده، مانند طول عمر و ریسک‌های احتمالی، تنظیم می‌شوند. در این زمینه، برای از دست دادن درآمد، ضرایب مربوط به عواملی همچون احتمال بیکاری، مرگ زودهنگام یا عدم توانایی در بازگشت به کار، به منظور تطبیق ارزش فعلی خسارت با ریسک‌های واقعی در طول عمر کاری فرد، مورد استفاده قرار می‌گیرند. همچنین در حوزه مراقبت‌های درمانی نیز این جداول برای تنظیم پرداخت‌های بلندمدت براساس امید به زندگی و تغییرات احتمالی در وضعیت جسمانی فرد استفاده می‌شوند تا هزینه‌های مداوم درمان یا مراقبت‌های پزشکی به دقت برآورد گردند.

برای محاسبه از دست دادن درآمد در آینده، دسترسی به اطلاعات دقیق درباره وضعیت زیان دیده ضروری است. این اطلاعات شامل سن، جنسیت، وضعیت پیشین و فعلی ناتوانی، سطح تحصیلات، وضعیت اشتغال پیش و پس از حادثه، سنّ بازنشستگی و توانایی کسب درآمد است. اطلاعات اولیه مشخص می‌کند که در صورت عدم وقوع حادثه، زیان دیده چه میزان از عمر خود را به اشتغال اختصاص می‌داد. به طور مثال، فردی که قبل از حادثه

۱ در جدول اوگدن، ضرایب برای زنان و مردان متفاوت است زیرا میانگین امید به زندگی زنان بیشتر از مردان است. به همین دلیل، زنان ممکن است ضرایب بالاتری دریافت کنند، چون احتمال دارد مدت بیشتری زندگی کنند و در نتیجه برای مدت طولانی‌تری نیاز به حمایت مالی داشته باشند.

مشغول به کار بوده، به طور متوسط سال‌های بیشتری از عمر خود را به اشتغال می‌پردازد. جدول‌های A تا D او گدن ضرایب مربوط به این احتمالات را ارائه می‌دهند. به طور خاص، اگر وضعیت زیان‌دیده بهبودی داشته باشد، از ضریب جدول A استفاده می‌شود. در مواردی که وضعیت او ثابت یا متوسط باشد، از ضریب جدول B و در صورت بدتر شدن وضعیت یا وجود خطرات بیشتر، از ضریب‌های جدول C یا D استفاده خواهد شد.^۱

برای محاسبه دقیق‌تر خسارت‌ها، لازم است ضریب‌های حاصل از جداول A تا D با ضرایب موجود در جداول ۳۶ گانه او گدن ترکیب شوند. در ابتدا ضریب پایه مطابق با شرایط فرد از جداول ۳۶ گانه او گدن انتخاب می‌شود و سپس ضریب‌های مرتبط با احتمالات و تغییرات وضعیت آینده، مطابق با اطلاعات جداول A تا D به آن اعمال می‌گردند.

به عنوان مثال، اگر یک خانم سی و پنج ساله پس از حادثه دچار ناتوانی شده باشد، ابتدا باید درآمد از دست‌رفته او بدون وقوع حادثه محاسبه گردد. سپس، با اعمال ضرایب جداول او گدن و جداول A تا D، میزان خسارت نهایی محاسبه خواهد شد. در این مثال، زیان‌دیده در نتیجه یک حادثه، دچار ناتوانی شده و به شغلی نیمه‌وقت با درآمد سالانه ۵,۰۰۰ پوند مشغول شده است. پیش از حادثه، او به صورت تمام‌وقت کار می‌کرد و با مدرک تحصیلی سطح یک،^۲ درآمد خالص سالانه £۲۵,۰۰۰ داشت. او قصد داشت تا شصت و هشت سالگی به کار ادامه دهد. برای محاسبه خسارت ناشی از کاهش درآمد، ابتدا درآمدی که او در صورت عدم وقوع حادثه می‌توانست به دست آورد، محاسبه می‌شود. جدول ۱۲ او گدن که مربوط به از دست دادن درآمد آینده زنان تا شصت و هشت سالگی است، ضریب ۳۳,۵۹ را با نرخ تنزیل ۰,۲۵ درصد برای یک خانم سی و پنج ساله ارائه می‌دهد. همچنین، مطابق جدول C، نرخ کاهشی ۰,۸۶ برای زنانی که قبل از حادثه ناتوان

^۱Julie Mardell, "Personal Injury and Clinical Negligence Litigation, College of law publishing", 2020, No 38-42.

^۲ مدارک تحصیلی سطح یک تا سه در جداول او گدن به عنوان معیاری برای ارزیابی توانایی‌های درآمدی پیش از وقوع حادثه در نظر گرفته می‌شوند. این مدارک براساس سطح تحصیلات، تأثیر زیادی در تعیین ضرایب برای محاسبه از دست دادن درآمد دارند.

نبوده و دارای مدرک تحصیلی سطح یک بوده‌اند، اعمال می‌شود. بنابراین، درآمد از دست‌رفته او بدون وقوع حادثه برابر است با:

$$722,250 = £25,000 \times £0.86 \times 33.59$$

حال برای محاسبه درآمدی که او پس از حادثه قادر به کسب آن خواهد بود، همان جدول ۱۲ او گدن برای نرخ تنزیل ۰٫۲۵ درصد، ضریب ۳۳٫۵۹ را ارائه می‌دهد. مطابق جدول D، نرخ کاهش ۰٫۴۴ برای زنانی که پس از حادثه دچار ناتوانی شده‌اند، اعمال می‌شود. بنابراین، درآمد او پس از حادثه محاسبه می‌شود:

$$73,900 = £50,000 \times £0.44 \times 33.59$$

درنهایت، خسارت از دست دادن درآمد آینده زیان دیده برابر است با:

$$648,350 = £73,900 - £722,250$$

بنابراین، مبلغ نهایی که به‌عنوان خسارت کاهش درآمد تا سن بازنشستگی شصت‌وهشت سالگی تعیین می‌شود، برابر با ۶۴۸٫۳۵۰ پوند خواهد بود!

۲-۲ پرداخت‌های دوره‌ای یا تدریجی

در انگلستان، با اصلاح قانون «خسارت‌ها» مصوب ۱۹۹۶^۱ و تصویب «ضابطه خسارت‌ها» (پرداخت دوره‌ای متغیر) در سال ۲۰۰۵،^۲ دادگاه‌ها نه تنها می‌توانند با توافق طرفین، حکم به پرداخت‌های دوره‌ای یا ساختاریافته برای جبران خسارت‌های آینده دهند؛ بلکه، در مواردی که چنین شیوه‌ای را مناسب تشخیص دهند، موظف به صدور چنین احکامی

^۱Ogden Tables, op cit, p 36.

^۲Damages Act 1996.

^۳Damages (Variation of Periodical Payments) Order 2005 SI 2005/841. Earlier on, Pearson, ch 14 recommended, by majority, variable and indexed periodicals for cases involving death or serious and lasting injury.

هستند. در این راستا، دادگاه ابتدا باید اطمینان حاصل کند که پرداخت‌های دوره‌ای از نظر امنیت و پایداری مالی برای زیان‌دیده مناسب است و سپس نسبت به اجرای آن اقدام کند.^۱

۲-۲-۱- مزایای پرداخت دوره‌ای

پرداخت دوره‌ای در مقایسه با پرداخت مقطوع، مزایای متعددی دارند: ۱- برخلاف پرداخت مقطوع که صرفاً محدود به یک مبلغ ثابت است، پرداخت‌های دوره‌ای می‌توانند پوشش مالی به مدت عمر واقعی زیان‌دیده را تضمین کنند. ۲- اگرچه هر دو روش از مالیات معاف هستند^۲، اما پرداخت مقطوع ممکن است منجر به سرمایه‌گذاری و در نتیجه پرداخت مالیات اضافی شود، درحالی‌که پرداخت تدریجی این ریسک را کاهش می‌دهد. ۳- دریافت مبلغ یکجا ممکن است زیان‌دیده را به مصرف نادرست وادارد، اما پرداخت تدریجی او را از این خطر دور می‌کند. ۴- پرداخت دوره‌ای متناسب با تغییرات اقتصادی، افزایش هزینه‌های مراقبت و نرخ تورم تنظیم می‌شود، درحالی‌که پرداخت مقطوع ممکن است بر مبنای حدس و گمان تعیین گردد. ۵- در پرداخت مقطوع، زیان‌دیده مسئول مدیریت مبلغ دریافتی است، اما در پرداخت تدریجی این ریسک از بین می‌رود.^۳

۲-۲-۲- معایب پرداخت‌های دوره‌ای

باوجود مزایای مذکور، حکم به پرداخت دوره‌ای چندان رایج نیست، زیرا که بیمه‌گران و واردکنندگان زیان معمولاً پرداخت مقطوع را ترجیح می‌دهند. مهم‌ترین دلایل این امر عبارت‌اند از: الف- هزینه‌های تأمین مالی: تضمین پرداخت‌های مستمر می‌تواند تا یک‌سوم گران‌تر از پرداخت مقطوع باشد. ب- پیچیدگی در ارزیابی دقیق نیازهای آینده زیان‌دیده:

^۱Damages Act 1996, s 2(3).

^۲Finance Act 1965, s 27(8).

^۳ Peter Barrie, *Personal Injury Law (Liability, Compensation, and Procedure)*, op.cit., p535; Paul Sankey, "Periodical Payments and Foreign Jurisdiction", *Journal of Personal Injury Law*, op cit, pp.34-36; John G. Fleming, *Fleming's the Law of Torts*, op.cit., p.272; Richard Lewis, "Structural Factors Affecting the Number and Cost of Personal Injury Claims in the Tort System", op cit, Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=2604039>.

در این روش، دادگاه باید نیازهای آتی زیان دیده را براساس نرخ تورم، افزایش هزینه های مراقبت و سایر متغیرها محاسبه کند.^۱ ج- عدم تمایل دادگاه ها به مدیریت پرداخت های دوره ای: پرداخت مستمر نیازمند تنظیمات اداری مداوم است که بسیاری از دادگاه ها تمایلی به آن ندارند.^۲ به همین دلیل، این نوع پرداخت ها اغلب تنها در صورت توافق زیان دیده و بیمه گر اجرا می شوند.

۲-۳- پرداخت های دوره ای در حقوق ایران

در حقوق ایران، نظام پرداخت های دوره ای همچون انگلستان به صورت مدون در قوانین پیش بینی نشده است، اما می توان از راهکارهای مشابه در قالب دیه، پرداخت مستمری و تقسیط خسارت استفاده کرد:

الف- دیه: براساس ماده ۴۸۸ قانون مجازات اسلامی، در صورتی که محکوم علیه توان پرداخت یکجای دیه را نداشته باشد، می تواند آن را ظرف یک تا سه سال پرداخت کند، مگر اینکه طرفین به گونه دیگری توافق کنند. همچنین، طبق ماده ۴۹۰ قانون مذکور، در صورت پرداخت اقساطی، نرخ دیه در زمان پرداخت ملاک خواهد بود. این مقررات شباهت هایی با پرداخت های دوره ای در انگلستان دارد، زیرا در هر دو نظام حقوقی، پرداخت تدریجی خسارت به رسمیت شناخته شده و معمولاً متناسب با تورم و افزایش هزینه های زندگی تعدیل می شود. با این حال، تفاوت هایی نیز وجود دارد: الف- در ایران، پرداخت تدریجی دیه بیشتر یک تسهیل اجرایی برای پرداخت کننده (محکوم علیه) است تا بتواند مبلغ را در مدت معین پرداخت کند. ولی در انگلستان، پرداخت های دوره ای یک روش جایگزین پرداخت مقطوع است که برای تأمین نیازهای زیان دیده در طول زندگی او طراحی شده است. ب- در ایران، مدت پرداخت اقساط از پیش تعیین شده (یک تا سه سال) است، مگر اینکه طرفین به نحوی دیگر توافق کنند. اما در انگلستان، پرداخت های دوره ای می تواند برای تمام عمر زیان دیده ادامه یابد و براساس نیازهای واقعی او تنظیم

^۱Richard Lewis, "Structural Factors Affecting the Number and Cost of Personal Injury Claims in the Tort System", op.cit., p.23.

^۲John G. Fleming, *Fleming's the Law of Torts*, op cit, p.262.

شود. ج- در ایران، دادگاه در صورتی که پرداخت کننده توان مالی نداشته باشد، اجازه اقساط می دهد. مطابق ماده ۴۸۸ قانون مجازات اسلامی، این اقساط معمولاً در بازه یک تا سه سال تعیین می شود، مگر اینکه طرفین به گونه دیگری توافق کنند. در انگلستان، دادگاه به طور فعال پرداخت های دوره ای را براساس تغییرات زندگی زیان دیده تنظیم و نظارت می کند.

برخی از حقوق دانان معتقدند که دیه در نظام حقوقی ایران نوعی جبران مقطوع است که صرفاً برای اتلاف نفس یا عضو تعیین شده، اما سایر خسارت های مادی و معنوی باید به صورت موردی و مطابق شرایط زیان دیده ارزیابی شوند.^۱ این دیدگاه نشان می دهد که خسارت های مادی، برخلاف دیه، قابلیت انعطاف پذیری بیشتری در محاسبه دارند و می توانند متناسب با وضعیت واقعی زیان دیده تعیین شوند. بر این اساس، می توان استدلال کرد که اگر خسارت های مادی صرفاً قابل ارزیابی موردی باشند و نیازمند بررسی شرایط فردی هر زیان دیده باشند، امکان پرداخت های دوره ای نیز می تواند توجیه پذیر باشد؛ چراکه در بسیاری از موارد، ارزیابی دقیق خسارات آینده نیازمند گذر زمان و بررسی تغییرات وضعیت زیان دیده است، که این امر در چارچوب پرداخت های مقطوع ممکن است به دقت لازم دست نیابد. از این رو، رویکرد پرداخت های دوره ای می تواند با این نظریه همخوانی داشته باشد و امکان انطباق جبران خسارت با نیازهای واقعی زیان دیده را فراهم کند.

ب- مستمری : براساس مواد ۳ و ۵ قانون مسئولیت مدنی، یکی از روش های جبران خسارت های مادی آینده، پرداخت مستمری است. ماده ۳ به دادگاه اختیار داده است تا میزان و ترتیب جبران خسارت را تعیین کند و ماده ۵ نیز اجازه داده در مواردی که تعیین دقیق میزان خسارت ممکن نباشد، دادگاه به گونه مقتضی تصمیم گیری کند. بر این اساس، پرداخت مستمری می تواند به عنوان یکی از شیوه های مناسب جبران خسارت های آینده پذیرفته شود. این مستمری عمدتاً برای جبران درآمد ازدست رفته زیان دیده پرداخت

۱ جواهر کلام، محمدهادی، «معیار ارزیابی خسارت های بدنی: نظام ارزیابی مقطوع یا موردی؛ مطالعه تطبیقی در حقوق اسلام، ایران، فرانسه و انگلستان»، فصلنامه تحقیق و توسعه در حقوق تطبیقی، دوره ۳، شماره ۸، (۱۳۹۹)، ص ۸۳.

می شود و ممکن است تا پایان عمر وی ادامه یابد. هرچند اصل بر پرداخت یکجای خسارت است، اما باتوجه به دشواری تعیین مبلغ قطعی برای خسارت های آینده، پرداخت مستمری در بسیاری موارد، تنها راهکار عملی به شمار می رود. در صورتی که مدت از کارافتادگی مشخص باشد، دادگاه می تواند حکم به پرداخت قسطی خسارت صادر کند، اما در موارد از کارافتادگی نامحدود یا دائمی، پرداخت به شکل مستمری مناسب تر خواهد بود.

در این زمینه، برخی قواعد حمایتی برای جلوگیری از کاهش ارزش پول وجود دارد، از جمله اینکه دادگاه می تواند مستمری را براساس حقوق ماهیانه کارگر ساده یا کارمند پایه ۳ تعیین کند تا متناسب با هزینه های زندگی باشد.^۲ همچنین، باتوجه به اعلام حداقل دستمزد سالانه توسط وزارت رفاه، کار و امور اجتماعی، دادگاه می تواند از این معیار برای تعدیل مستمری استفاده کند. علاوه بر این، سازمان تأمین اجتماعی نیز طبق ماده ۹۶ قانون تأمین اجتماعی، موظف است مستمری ها را متناسب با افزایش هزینه های زندگی، حداقل سالی یک بار تعدیل کند.

باین حال، تفاوت هایی میان پرداخت مستمری در ایران و پرداخت های دوره ای در انگلستان وجود دارد. در ایران، مستمری بیشتر برای جبران درآمد ازدست رفته زیان دیده و در موارد از کارافتادگی دائم در نظر گرفته می شود و میزان آن براساس حداقل حقوق کارگران تنظیم می شود. در حالی که در انگلستان، پرداخت های دوره ای علاوه بر جبران درآمد ازدست رفته، تمامی خسارات آینده از جمله هزینه های درمان و مراقبت را پوشش می دهد و براساس نیازهای واقعی زیان دیده قابل تغییر است.

ج- تقسیط خسارت: در مواردی که پرداخت یکجا دشوار باشد، طبق ماده ۲۷۷ قانون مدنی، امکان پرداخت تدریجی خسارت وجود دارد. این روش، همانند دیه و مستمری، دارای شباهت هایی با پرداخت های دوره ای در انگلستان است، اما از نظر دامنه و

۱ عبد الرزاق احمد السنهوری، الوسیط فی شرح القانون المدنی العیدید، جلد اول، (بیروت: دارالاحیاء التراث العربیه، ۱۹۵۲)، ص ۹۶۷.

۲ کاتوزیان، ناصر، الزام های خارج از قرارداد، پیشین، ص ۵۵۲.

مکانیسم‌های اجرایی، تفاوت‌های قابل توجهی دارد که از ذکر تکراری آن‌ها خودداری می‌شود.

۲-۲-۴- نحوه تغییر و تعدیل پرداخت‌های دوره‌ای

در نظام حقوقی انگلستان، دادگاه‌ها هنگام صدور حکم به پرداخت‌های دوره‌ای، امکان صدور احکام باز را دارند. این احکام به‌طور پیش‌فرض قابل بازنگری هستند و اجازه می‌دهند شرایط زیان‌دیده در آینده بررسی و پرداخت‌ها متناسب با نیازهای جدید او تنظیم شوند. این قابلیت که در قانون خسارت‌ها مصوب ۱۹۹۶ پیش‌بینی شده است، به طرفین اجازه می‌دهد در صورت تغییر وضعیت زیان‌دیده، درخواست تعدیل پرداخت‌ها را مطرح کنند. همچنین، دادگاه می‌تواند در برخی موارد، تغییرات لازم را به‌صورت خودکار و براساس پیش‌بینی‌های اولیه اعمال کند.

درمقابل، در حقوق ایران، هنگامی که ارزیابی دقیق خسارت‌های مادی آینده امکان‌پذیر نباشد، دادگاه طبق ماده ۵ قانون مسئولیت مدنی می‌تواند تا دو سال پس از صدور حکم، در آن تجدیدنظر کند. برای مثال، اگر پس از صدور حکم نیاز به جراحی جدید مشخص شود یا میزان از کارافتادگی زیان‌دیده در ابتدا دقیقاً قابل ارزیابی نباشد، دادگاه می‌تواند خسارت‌های مادی آینده را مجدداً بررسی و حکم جدید صادر کند. افزون‌براین، در صورتی که زیان‌دیده مدعی خسارت جدیدی ناشی از حادثه قبلی باشد، می‌تواند دعوای مستقلی مطرح کند، مشروط بر اینکه این ادعا از خسارت‌های مورد حکم قبلی متمایز باشد. رسیدگی به چنین دعوایی با اعتبار حکم منافات ندارد و ادعای جدیدی است که باید مورد توجه قرار گیرد. برای نمونه، اگر زیان‌دیده بر اثر حادثه قبلی، عضوی از بدن خود را از دست بدهد که در زمان صدور حکم قابل پیش‌بینی نبوده است، می‌تواند برای جبران این خسارت جدید، دادخواست مستقلی ارائه کند. همچنین، اگر زیان‌دیده مدعی شود که مبلغ تعیین‌شده برای درمان کافی نبوده است، هرچند که این موضوع ممکن است با اصل اعتبار امر قضاوت‌شده در تعارض به‌نظر برسد، اما دادگاه می‌تواند با استناد به

ماده ۵ قانون مسئولیت مدنی، در حکم صادره تجدیدنظر کند و به خسارت جدید رأی دهد.^۱

تفاوت اصلی این دو نظام در انعطاف پذیری احکام و دامنه بازنگری در پرداخت‌ها است: ۱- در انگلستان، پرداخت‌های دوره‌ای از ابتدا ساختاری باز دارند و متناسب با تغییر شرایط زیان‌دیده تنظیم می‌شوند. در حالی که در ایران، پرداخت‌های مستمر معمولاً قطعی هستند و تغییر آن‌ها نیازمند درخواست زیان‌دیده و اثبات تغییر شرایط به دادگاه است. ۲- در انگلستان، دادگاه می‌تواند در طول عمر زیان‌دیده پرداخت‌ها را بررسی و تعدیل کند، اما در ایران، مدت بازنگری به دو سال پس از صدور حکم محدود است و پس از آن، تغییر حکم مستمری دشوار خواهد بود.

۳. پرداخت ساختاریافته

پرداخت ساختاریافته، شیوه‌ای ترکیبی از پرداخت‌های یکجا و دوره‌ای است که با هدف ایجاد ساختاری مالی پایدار و انعطاف پذیر طراحی می‌شود. در این روش، طرفین می‌توانند بر مبنای شرایط خاص هر پرونده، بخشی از خسارت را به صورت فوری برای نیازهای کوتاه مدت و بخش دیگر را به صورت دوره‌ای برای تأمین نیازهای بلندمدت تعیین کنند. تمامی جزئیات این پرداخت، از جمله مدت زمان، دفعات پرداخت، مبلغ هر قسط و نحوه تعدیل آن، می‌تواند با توافق طرفین تنظیم شود.^۲ در حقوق انگلستان، قانون خسارت‌ها مصوب ۱۹۹۶ به طور مشخص پرداخت‌های دوره‌ای و ساختاریافته را پیش‌بینی کرده و از آن به عنوان یک روش رسمی برای جبران خسارت در دعاوی مسئولیت مدنی و خدمات بدنی استفاده می‌شود. این نظام حقوقی، انعطاف پذیری لازم را برای سازگاری پرداخت‌ها با شرایط زیان‌دیده و تغییرات اقتصادی فراهم ساخته است.

۱ همان، ص ۵۵۳.

۲Dominic P. Carestia, "Structured Settlements in Practice", Montana Law Review, Volume 46, Issue 1, (1985) p26
Available at: <https://scholarworks.umt.edu/mlr/vol46/iss1/2>

در حقوق ایران، برخلاف انگلستان، نظام مشخص و مدونی برای پرداخت‌های ساختاریافته در قوانین پیش‌بینی نشده است. با این حال، امکان اجرای این روش در چارچوب توافقات قراردادی وجود دارد: ۱- پرداخت دوره‌ای دیه: مطابق قوانین ایران، دیه می‌تواند به صورت اقساطی پرداخت شود، اما این اقساط معمولاً در بازه یک تا سه سال تعیین می‌شود و فاقد انعطاف‌پذیری لازم برای تنظیم متناسب با شرایط زیان‌دیده است. ۲- دعاوی مسئولیت مدنی: براساس ماده ۳ قانون مسئولیت مدنی که بر لزوم جبران کامل خسارت تأکید دارد، می‌توان پرداخت‌های ساختاریافته را در قالب صلح، قراردادهای خصوصی یا حتی احکام دادگاه پیش‌بینی کرد.

در حال حاضر، توافقات خصوصی درباره نحوه پرداخت دیه عمدتاً به دوروش تقسیم یا دریافت یکجای مبلغ محدود است. با این حال، ضرورت قانونی کردن پرداخت‌های ترکیبی احساس می‌شود. برای مثال، درصدی از دیه می‌تواند یکجا پرداخت شود و مابقی به صورت ماهانه یا سالانه، متناسب با شرایط زیان‌دیده. ایجاد امکان شخصی‌سازی پرداخت‌ها می‌تواند انعطاف بیشتری به سیستم حقوقی ایران ببخشد. اگر زیان‌دیده حق انتخاب نحوه دریافت دیه یا خسارت را داشته باشد، این امر می‌تواند هم اجرای عادلانه‌تر احکام و هم تضمین حمایت مالی طولانی‌مدت از زیان‌دیده را به همراه داشته باشد.

در همین راستا، در مواردی که قانون مجوز لازم را ارائه دهد، قاضی نیز می‌تواند با توجه به شرایط پرونده، شیوه مناسب پرداخت را تعیین کند. اتخاذ هر روش پرداخت یا ترکیبی از آن‌ها، متناسب با شرایط هر پرونده، می‌تواند در جهت جبران بهینه خسارت، مورد استفاده قرار گیرد. درواقع، قاضی است که باید تشخیص دهد آیا پرداخت یکجای خسارت، پرداخت در فواصل زمانی مشخص یا تعیین مستمری برای سال‌های معین همراه با تضمینات لازم، روش مناسب‌تری برای جبران خسارت است!

نتیجه

۱ سادات حسینی، فاطمه، بادینی، حسن، «مقایسه‌ی سیستم مقطوع پرداخت خسارات و سیستم پرداخت تدریجی در ضرر بدنی با مطالعه‌ی تطبیقی (در نظام‌های حقوقی ایران، ایالات متحده‌ی آمریکا و انگلستان)»، پژوهشنامه حقوق تطبیقی، دوره چهارم، شماره ۵، (۱۳۹۹)، ص ۱۵۲.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در نظام حقوقی انگلستان، خسارت‌های مادی آینده ناشی از صدمات بدنی به سه روش پرداخت مقطوع، دوره‌ای و ساختاریافته جبران می‌شود. هرچند پرداخت مقطوع رایج‌تر است، اما پرداخت‌های دوره‌ای و ساختاریافته امکان انطباق با شرایط زیان‌دیده و تغییرات اقتصادی را فراهم می‌کنند. در این نظام، جداول اوگدن به عنوان ابزار استاندارد محاسباتی، دقت بیشتری در تعیین خسارات آینده ایجاد کرده‌اند. در مقابل، در نظام حقوقی ایران، جبران خسارت عمدتاً بر دیه و پرداخت مقطوع استوار است و شیوه‌های پرداخت دوره‌ای و ساختاریافته جایگاه مشخصی در قوانین ندارند. هرچند پرداخت‌های مستمری و تقسیط دیه تا حدی زمینه اجرای این روش‌ها را فراهم کرده، اما این تدابیر بیشتر در جهت تسهیل پرداخت از سوی محکوم علیه است تا تأمین منافع بلندمدت زیان‌دیده. همچنین، نبود یک نظام استاندارد محاسباتی مشابه جداول اوگدن، باعث می‌شود تعیین خسارات مازاد بر دیه بیشتر به تشخیص قاضی و بررسی موردی وابسته باشد.

برای ارتقای دقت و عدالت در جبران خسارت‌ها، پیشنهاد می‌شود:

۱. تدوین یک جدول محاسباتی استاندارد برای تعیین خسارات مادی آینده، با همکاری نهادهایی مانند بیمه مرکزی و پژوهشگاه قوه قضاییه. این جدول باید مبتنی بر مؤلفه‌های حقوقی مشخصی همچون سن زیان‌دیده، میزان درآمد فعلی و پیش‌بینی شده، طول مدت ناتوانی یا کاهش توان کاری، شدت و نوع آسیب، هزینه‌های درمانی و مراقبتی آینده، نرخ تورم، نرخ بهره بانکی و احتمال تغییر در وضعیت اقتصادی یا شغلی زیان‌دیده باشد. مشخص شدن این مؤلفه‌ها می‌تواند منجر به رویه‌ای شفاف، منظم و عادلانه در تعیین میزان خسارت‌های آینده شود.
۲. اجرای پرداخت‌های دوره‌ای و ساختاریافته در مواردی که زیان‌دیده به مراقبت‌های طولانی مدت نیاز دارد، از طریق مستمری ماهانه متناسب با نرخ تورم.
۳. تقویت نقش توافقات خصوصی در تعیین نحوه پرداخت دیه، به جای صرفاً پرداخت یکجا یا تقسیط ساده.

اجرای این اصلاحات می‌تواند انعطاف‌پذیری و عدالت بیشتری در نظام جبران خسارت ایران ایجاد کند و هم‌زمان، از فشار بیش‌ازحد مالی بر محکوم علیه بکاهد.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

ORCID

Zeinab Tari

<https://orcid.org/0009-0002-5595-1885>

منابع

الف. کتب فارسی:

- امامی، سید حسن، حقوق مدنی، جلد اول، چاپ هشتم، (تهران: کتاب‌فروشی امامیه، ۱۳۷۰).
- جعفری لنگرودی، محمد جعفر، ترمینولوژی حقوق، چاپ بیست و نهم، (تهران: انتشارات گنج دانش، ۱۳۹۵).
- ره‌پیک، حسن، حقوق مسئولیت مدنی و جبران‌ها، چاپ سوم، (تهران: انتشارات خرسندی، ۱۳۹۵).
- صفایی، سیدحسین؛ رحیمی، حبیب‌اله، مسئولیت مدنی (الزامات خارج از قرارداد)، چاپ هشتم، (تهران: انتشارات سمت، ۱۳۹۴).
- عباسلو، بختیار، مسئولیت مدنی با نگرش تطبیقی، چاپ دوم، (تهران: بنیاد حقوقی میزان، ۱۳۹۴).
- کاتوزیان، ناصر، الزام‌های خارج از قرارداد: ضمان قهری، جلد اول، چاپ سیزدهم، (تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۹۳).
- میرشکاری، عباس، رساله عملی در مسئولیت مدنی، چاپ دوم، (تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۹۷).

ب. مقالات:

- حیدری، عباسعلی، «قابل مطالبه بودن خسارات مازاد بر دیه»، مجله تخصصی فقه و مبانی حقوق واحد بابل، شماره ۵، (۱۳۸۵).

مطالعه تطبیقی نحوه ارزیابی خسارتهای مادی آینده ناشی از ... | تار | ۱۵۱

- حسینی، فاطمه سادات؛ بادینی، حسن، «ارزیابی خسارت قطع یا کاهش درآمد ناشی از صدمات بدنی»، مجله حقوق خصوصی، دوره ۱۶، شماره ۱، (۱۳۹۸). DOI: [10.22059/jolt.2019.279206.1006711](https://doi.org/10.22059/jolt.2019.279206.1006711)
- حسینی، فاطمه سادات؛ بادینی، حسن، «مقایسه سیستم مقطوع پرداخت خسارات و سیستم پرداخت تدریجی در ضرر بدنی با مطالعه تطبیقی (در نظامهای حقوقی ایران، ایالات متحده آمریکا و انگلستان)»، پژوهشنامه حقوق تطبیقی، دوره چهارم، شماره ۵، (۱۳۹۹). DOI: [10.22080/lps.2020.17048.1162](https://doi.org/10.22080/lps.2020.17048.1162)
- جواهرکلام، محمدهادی، «معیار ارزیابی خسارت‌های بدنی: نظام ارزیابی مقطوع یا موردی؛ مطالعه تطبیقی در حقوق اسلام، ایران، فرانسه و انگلستان»، فصلنامه تحقیق و توسعه در حقوق تطبیقی، دوره ۳، شماره ۸، (۱۳۹۹). DOI: [10.22034/law.2021.525117.104](https://doi.org/10.22034/law.2021.525117.104)
- کریمی، عباس؛ بادینی، حسن و جواهرکلام، محمدهادی، «نگرشی انتقادی و تحلیلی بر تبصره ۲ ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ (جمع دیه و خسارت)»، فصلنامه مطالعات حقوق خصوصی، شماره ۲، (۱۴۰۲). DOI: [10.22059/jlq.2022.277071.1007184](https://doi.org/10.22059/jlq.2022.277071.1007184)
- میرشکاری، عباس؛ آزادبخت، شبیر، «قابلیت جبران خسارت مازاد بر دیه در پرتو رویه قضایی»، دو فصلنامه نقد و تحلیل آرای قضایی، دوره اول، شماره ۲، (۱۴۰۱). DOI: [10.22034/analysis.2023.701524](https://doi.org/10.22034/analysis.2023.701524)
- میرشکاری، عباس؛ حسینی، فاطمه سادات، «مطالعه تطبیقی ارزیابی خسارت بدنی کودکان در حقوق ایران و ایالات متحده آمریکا»، فصلنامه تحقیقات حقوقی، شماره ۹۰، (۱۳۹۹). DOI: [10.29252/lawresearch.23.90.159](https://doi.org/10.29252/lawresearch.23.90.159)

عربی

- السنهوری، احمد عبد الرزاق، الوسيط فی شرح القانون المدني الجديد، جلد اول، (بیروت: دارالاحیاء التراث العربیه، ۱۹۵۲)

[In Persian]

- Abbasloo, Bakhtiar, *Civil Liability with Comparative Approach*, 2nd edition, (Tehran: Mizan Legal Foundation, 1394).
- Emami, Seyyed Hassan, *Civil Law*, Vol. 1, 8th edition, (Tehran: Emamiyeh Bookstore, 1370).

- Heydari, Abbasali, "Claimability of Damages Beyond Blood Money (Diyah)", *Specialized Journal of Jurisprudence and Legal Principles, Babol Branch*, No. 5, (1385).
- Hoseini, Fatemeh Sadat; Badini, Hassan, "The Assessment of loss of Earning in Personal Injury", *Private Law Journal*, Vol. 16, No. 1, (1398). DOI: [10.22059/jolt.2019.279206.1006711](https://doi.org/10.22059/jolt.2019.279206.1006711).
- Hoseini, Fatemeh Sadat; Badini, Hassan, "The comparison between lumpsum and periodic payments in personal damages with comparative study (In Iran, USA and british)", *Comparative Law Review*, Vol. 4, No. 5, (1399). DOI: [10.22080/lps.2020.17048.1162](https://doi.org/10.22080/lps.2020.17048.1162).
- Jafari Langroudi, Mohammad Jafar, *Legal Terminology*, 29th edition, (Tehran: Ganj-e Danesh Publishing, 1395).
- Katouzian, Nasser, *Extra-Contractual Obligations: Civil Liability*, Vol. 1, 13th edition, (Tehran: University of Tehran Press, 1393).
- Karimi, Abbas; Badini, Hassan; Javaherkalam, Mohammad Hadi, "A Critical Analysis to Note Two of Articles 14 of the Criminal Procedure Code of 1392 SH: Compatibility of Blood Money and Civil Damages", *Journal of Private Law Studies*, No. 2, (1402). DOI: [10.22059/jlq.2022.277071.1007184](https://doi.org/10.22059/jlq.2022.277071.1007184).
- Mirshkari, Abbas, *Practical Treatise on Civil Liability*, 2nd edition, (Tehran: Enteshar Publishing Company, 1397).
- Mirshkari, Abbas; Azadbakht, Shabir, "Compensability of Damages in Excess of Blood Money in the Light of Judicial Precedent", *Judicial Decisions Analysis Journal*, Vol. 1, No. 2, (1401). DOI: [10.22034/analysis.2023.701524](https://doi.org/10.22034/analysis.2023.701524).
- Mirshkari, Abbas; Hoseini, Fatemeh Sadat, "A Comparative Study of the Evaluation of Children's Physical Damage in Iranian Law and US laws", *Legal Research Quarterly*, No. 90, (1399). DOI: [10.29252/lawresearch.23.90.159](https://doi.org/10.29252/lawresearch.23.90.159).

- Rahpeik, Hassan, *Civil Liability and Remedies Law*, 3rd edition, (Tehran: Khorsandi Publishing, 1395).
- Safaei, Seyyed Hossein; Rahimi, Habibollah, *Civil Law (Persons and Persons under Legal Incapacity)*, 8th edition, (Tehran: SAMT Publishing, 1394).
- Javaherkalam, Mohammad Hadi, "Criteria for Assessing Personal Injuries: Lump-Sum or Case-Based Evaluation Systems; A Comparative Study in Islamic, Iranian, French, and English Law", *Journal of Research and Development in Comparative Law*, Vol. 3, No. 8, (1399). DOI: [10.22034/law.2021.525117.104](https://doi.org/10.22034/law.2021.525117.104).

انگلیسی

- Barrie, Peter, *Personal Injury Law (Liability, Compensation, and Procedure)*, Second Edition, (New York: Oxford University Press, 2005).
- Bell, Andrew J.; McCunn, Joanna, *Uncertainty in Comparative Law and Legal History: Known Unknowns*, (New York: Routledge, 2024).
- Cane, Peter; Goudkamp, James, *Atiyah's Accidents, Compensation and the Law*, 9th Edition, (Cambridge: Cambridge University Press, 2018).
- Carestia, Dominic P., "Structured Settlements in Practice", *Montana Law Review*, Volume 46, Issue 1, (1985) Available at: <https://scholarworks.umt.edu/mlr/vol46/iss1/2>.
- Deakin, Simon; Johnston, Angus and Markesinis, Basil, *Markesinis and Deakin's Tort Law*, 6th Edition, (New York: Oxford University Press, 2008).
- Deakin, Simon; Adams, Zoe, *Markesinis and Deakin's Tort Law*, 8th Edition, (New York: Oxford University Press, 2019).

- Fleming, John G., *Fleming's the Law of Torts*, First edition, (Australia: Thomson Reuters (Professional) Australia Limited, 2011).
- Harris, Donald; Campbell, David & Halson, Roger, *Remedies in Contract and Tort*, 2nd Edition, (London: Cambridge University press, 2005).
- Inter-disciplinary Working Party of Actuaries, Lawyers, Insurers, Re-Insurers, Academics, Forensic Accountants and other interested parties, Ogden Tables- Actuarial Tables With explanatory notes for use in Personal Injury and Fatal Accident Cases, Eighth edition (updated August 2022) Available at https://assets.publishing.service.gov.uk/media/62fde892e90e0703e39e374c/Ogden_Tables_8th_Edition_Updated_Final_8-8-22.pdf.
- Law, Jonathan; Owen, Gary, *A Dictionary of Accounting*, Fourth Edition, (New York: Oxford University Press, 2010).
- Lewis, Richard, "Structural Factors Affecting the Number and Cost of Personal Injury Claims in the Tort System", *Damages and Compensation Culture*, (2015), Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2604039> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2604039>.
- Markesini, Basil and others, *Compensation for Personal Injury in English, German and Italian Law*, First edition, (London: Cambridge University Press, 2005).
- Mardell, Julie, "Personal Injury and Clinical Negligence Litigation", *College of law publishing*, No 38-42, (2020).
- Rapalje, Stewar; Linn Lawrence, Robert, *A Dictionary of American and English Law: With Definitions of the Technical Terms of the Canon and Civil Laws*, (Washington: F. D. Linn & Company, 2008).
- Sankey, Paul, "Periodical Payments and Foreign Jurisdiction", *Journal of Personal Injury Law*, Issue 1, (2017).
- Van Dam, Cees, *European Tort Law*, First Published, (New York: Oxford University Press, 2007).

- Ward, John O; Thornton, Robert J, *Personal Injury and Wrongful Death Damages Calculations*, 1st Edition (Emerald Group Publishing Limited, 2009).
- Wilshire, A. M., *The principles of the law of contracts and torts*, (London: Рипол Классик, 1922).

استناد به این مقاله: تاری، زینب . (۱۴۰۴). مطالعه تطبیقی نحوه ارزیابی خسارتهای مادی آینده ناشی از صدمات بدنی در حقوق انگلیس و ایران. پژوهش حقوق خصوصی، (۵۰)، ۱۳-۱۱۷-۱۵۴.

doi: 10.22054/jplr.2025.84476.2908

Private Law Research is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.